

ФРЕЙМОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТІВ НА МАТЕРІАЛІ ПАРАЛЕЛЬНОГО КОРПУСУ ПАРЕМІЙ

В. В. Степанов, студент;

С. О. Швачко, д-р філол. наук, професор

Сумський державний університет,

вул. Римського-Корсакова 2, м. Суми, 40007, Україна

E-mail: vitalii.stepanov94@yandex.ru; shvachko.07@mail.ru

У статті розкривається сконструйований і запропонований авторами алгоритм фреймового моделювання концептів загалом і концепту РОЗУМ зокрема на базі паралельного корпусу прислів'їв із залученням базових фреймів, структурно відтворюваних у графічному вигляді за формулою «поняття – пропозиція – слот». Додатково наводяться ілюстративні засоби вербалізації змодельованого концепту.

Ключові слова: концепт, фрейм, фреймове моделювання, прислів'я, глибинна структура прислів'їв (тема, рема), паралельний корпус.

Одним із провідних напрямків сучасних когнітивних досліджень є вивчення структурованих знань, що подаються у вигляді особливих когнітивних моделей – фреймів. У рамках поточного дослідження фрейм використовується як засіб узагальненої візуальної схематизації концепту, який розглядається та моделюється на матеріалі відповідних джерел, зібраних у єдину систему дослідницько-ілюстративних ресурсів – корпус.

Вивчення фреймової репрезентації знань має усталені традиції (Р. Абельсон, С. А. Жаботинська, М. Мінський, Н. В. Таценко, Ч. Філлмор, Р. Шенк та ін.), що у поєднанні з потужною теоретичною базою для створення та застосування лінгвістичних корпусів (П. Бейкер, Е. Вільсон, Е. Гарді, Т. Макінері та ін.) уможливило їх комбінування з метою фреймового моделювання концептів на сформованому дослідницькому матеріалі, репрезентованому у корпусних текстах.

У руслі когнітивної лінгвістики загалом та пареміології зокрема особливий інтерес складає питання, яким чином можливо графічно у фреймовому вигляді відтворити концепт, репрезентований саме формами прислів'яних одиниць, які охоплюються сконструйованим паремійно-паралельним корпусом. Саме в цьому полягає **актуальність** проведеного нами дослідження.

Об'єктом дослідження виступає концепт, а **предметом** – розкриття механізмів його фреймового моделювання на матеріалі укладеного корпусу паремій. **Метою** дослідження є формування власного універсального алгоритму фреймового конструювання узагальненої схематичної моделі концепту, визначеного паремійно-корпусним шляхом. Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**:

1) надати теоретичне обґрунтування понять концепту, фрейму, паремії та корпусу;

2) укласти паремійно-паралельний корпус як опору для фреймового моделювання концептів;

3) репрезентувати власний алгоритм визначення та фреймового конструювання концептів на матеріалі паремійного корпусу із наведенням прикладу імплементації запропонованої методики моделювання (фреймове відтворення концепту РОЗУМ).

У ході дослідження застосовуються тезаурусний метод (передбачає використання базових фреймів для складання словників-тезаурусів), метод моделювання, евристичні методи (реєстраційний метод, який уможливило складання корпусів для здійснення лінгвістичних досліджень).

Сучасна когнітивна лінгвістика постає наукою, яка вивчає способи отримання, обробки, зберігання та використання вербалізованих знань. Це знання про мову як таку, а також про відображену за допомогою неї картину світу.

Під картиною світу у найбільш загальному сенсі розуміють упорядковану сукупність знань про дійсність, яка сформувалася в суспільній, груповій або індивідуальній свідомості [1, с. 51]. Картина світу, у свою чергу, поділяється на такі види, як об'єктивно існуюча, когнітивна та мовна картини світу.

Об'єктивно існуюча (безпосередня) картина світу виступає об'єктом пізнавальної діяльності людини, унаслідок чого в індивідуальній або колективній свідомості формується когнітивна картина світу як ментальний образ дійсності, результат безпосереднього чуттєвого та раціонального світосприйняття. Найбільш значущі елементи когнітивної картини світу знаходять своє відображення у мовній картині світу, під якою розуміють всю інформацію про зовнішній та внутрішній світ, що закріплюється у живій розмовній мові. Мовна картина світу виступає опосередкованою картиною світу, оскільки вона лише вербально фіксує існуючі в людській свідомості результати осмислення фактів реальної дійсності та омовлює так звані концепти.

Концепт є одним із центральних понять когнітивної лінгвістики, проте єдиного визначення концепту не існує. Складність у трактуванні поняття концепту зумовлена кількома обставинами. По-перше, концепт є міждисциплінарним утворенням і використовується в багатьох науках. По-друге, власне феномен самого концепту є складним та багатовимірним. У зв'язку із цим концепти на сучасному етапі вивчаються з позицій психологічного [2, с. 4], логічного [3, с. 3], філософського [4, с. 36], культурологічного [5, с. 43] та інтегративного [6, с. 9] підходів.

Сьогодні термін «концепт» активно використовується у двох напрямках сучасного мовознавства – лінгвокультурології та когнітивній лінгвістиці. У кожному з них термін отримує власну інтерпретацію, а тому додатково простежується помітна тенденція розмежовувати когнітивний та лінгвокультурологічний підходи до визначення концепту [7, с. 58]. Така диференціація підходів присутня, зокрема, в працях В. І. Карасика, Г. Г. Слишкіна, Ю. Д. Тільман та інших науковців.

Когнітивний напрям (А. П. Бабушкін, М. М. Болдирев, О. С. Кубрякова, З. Д. Попова, Й. А. Стернін) розглядає концепт у рамках понять знання та пізнання і визначає його як ментальне утворення, своєрідний фокус знань про світ, когнітивну структуру, що охоплює різнооб'єктивні одиниці оперативної свідомості.

Лінгвокультурологічний підхід (Н. Д. Арутюнова, А. Вежицька, С. В. Воркачов, В. І. Карасик, М. В. Піменова, Г. Г. Слишкін, Ю. С. Степанов) вивчає концепт у межах діади «мова – культура» як елемент свідомості. При цьому в центрі уваги постає його національно-культурна своєрідність та унікальна цінність для конкретної спільноти.

У рамках нашого дослідження концепт розглядається з позицій лінгвокультурологічного підходу як дискретне ментальне утворення, базова одиниця мисленнєвого коду людини з відносно упорядкованою внутрішньою структурою, що складає результат пізнавальної (когнітивної) діяльності особистості та суспільства, несучи комплексну, енциклопедичну інформацію про певний предмет або явище, про інтерпретацію даної інформації суспільною свідомістю та про відношення суспільної свідомості до даного явища або предмета [1, с. 34]. Така дефініція поняття концепту, на наш погляд, є найбільш повною та змістовною.

Окремим і не менш складним питанням теорії концептуальних досліджень постає проблема типології концептів, оскільки навіть у межах одного підходу різні автори пропонують відмінні принципи їх класифікації, у зв'язку із чим дослідники виокремлюють мисленнєві картинки, схеми, гіпероніми, фрейми, інсайти, сценарії (скрипти), калейдоскопічні концепти, почуттєві образи, уявлення, поняття, прототипи, пропозиції, гештальти, ідеї, символи тощо [1, с. 117–119; 8, с. 43–67; 9, с. 8; 10, с. 5]. При цьому кожний тип концепту має власні особливості, які

диференціюють його з-поміж інших концептів, обумовлюючи його роль для репрезентації картини світу.

У фокусі пропонованого дослідження окремих інтерес становлять фрейми як різновиди концептів. М. Мінський вважає фрейм особливою структурою даних для когнітивної репрезентації стереотипних ситуацій у рамках загального контексту знань про світ, тобто мінімально структурованою необхідною інформацією, яка однозначно визначає певний клас предметів [11, с. 212].

Ч. Філлмор використовує поняття фрейму на позначення системи концептів, пов'язаних таким чином, що для розуміння кожного з них важливо розуміти цілісну структуру, до складу якої вони входять [12, с. 123].

М. М. Болдирев розуміє фрейм як одиницю знань, яка організована навколо концепту і містить у собі дані про суттєве, типове і можливе для цього концепту в рамках певної культури [13, с. 5].

О. А. Селіванова відзначає, що фрейм у когнітивній лінгвістиці застосовується для фіксації вербально-невербальної інформації у вигляді структури інформаційних даних, у якій відображені набуті емпіричним шляхом знання про певну стереотипну ситуацію і про текст, який її описує [14, с. 101].

Таким чином, під фреймом розуміємо універсальну категорію, яка об'єднує різноманітні знання людини та її досвід; упорядковану репрезентацію певної ситуації дійсності; структуру, що вміщує в собі мовні та позамовні знання про поняття або стереотипну ситуацію.

Фрейм як окремих тип концепту актуалізує питання методології його дослідження. Так, С. А. Жаботинська говорить про доцільність використання тезаурусного методу, що зазвичай застосовується для побудови концептуальних моделей словників-тезаурусів [15, с. 76]. Зокрема, для фреймового моделювання концептів вона пропонує використовувати пропозиції п'яти базових фреймів (предметного, акціального, посесивного, ідентифікаційного та компаративного), що представлені відповідними схемами.

Будь-який фрейм (за М. Мінським) графічно репрезентується як мережа вузлів та зв'язків між вузлами [11, с. 212]. Серед вузлів фрейму виокремлюються поняття та слоти. Поняття є вершинними вузлами, являючи собою основні, незмінні елементи фрейму. Рівень, що містить поняття, умовно називається верхнім, або ядром фрейму. Нижчий рівень складається із вузлів, інформація в яких є непостійною, тобто змінною в залежності від ситуації. Такі вузли називаються слотами, терміналами, або периферією. Основу для розуміння стереотипної ситуації задають поняття, які за допомогою зв'язків-пропозицій з'єднуються зі слотами. Конкретизуючи слоти та узгоджуючи їх з поняттями, можна дійти до розуміння цілком визначеної ситуації.

Фреймове моделювання концептів в рамках поточного дослідження спирається на паремії – народні висловлювання, які втілюють у собі афористичне, усталене, узагальнене та повчальне відтворення інформації про традиційні цінності та погляди, ґрунтовані на життєвому досвіді народу, в максимально стислій формі [16, с. 16; 17, с. 424]. Іншими словами, подібні висловлювання є прислів'ями.

Прислів'я як об'єкт дослідження пареміології інтегрують у собі дві важливі риси – план вираження та план змісту. План вираження виступає поверхневою структурою паремії, що передбачає синтаксичне членування речення-паремії на два окремі смислові блоки, що зазвичай постають як група підмета та група присудка простого речення або два виокремлені прості речення в межах єдиного складного речення. План змісту натомість уособлює глибинну структуру прислів'я, де розгортається інформативний та прагматичний заряд паремії, а відтак її номінативна та комунікативна функції (тема – рема). Інтерпретація теми та реми прислів'я дає змогу зрозуміти, про що йдеться та до чого закликається в паремії, а тому уможливується визначення концепту, закладеного в рамки розглянутого прислів'я. Відтак, глибинна структура паремійних ресурсів має досить потужний потенціал для фреймового моделювання концептів.

Паремії в аспекті лінгвістичних досліджень нерационально вивчати поодиноці. У руслі когнітивної лінгвістики, зокрема з точки зору дослідження природи концептів, прислів'я доцільно вивчати цілісно у вигляді суцільної єдності відібраних одиниць, що в сучасному трактуванні розуміється як лінгвістичний корпус. Корпус ідентифікується як електронний набір текстів, який охоплює понад тисячу слів та укладається для максимальної репрезентації певних особливостей досліджуваної мови [18, с. 48–49]. Прислів'я як різновид текстів малого жанру також виступають текстовими одиницями, а тому з них також можуть укладатися корпуси.

Будь-який корпус має характерні ознаки, що вирізняють його з-поміж інших наборів текстів. До базових ознак корпусу відносять репрезентативність, електронний формат, розмітку, комп'ютерну обробку даних, багатотисячний словесний склад [19, с. 26]. Крім того, корпуси укладаються за певними критеріями (мета створення, тип мовних даних, жанр, доступність, паралельність тощо), унаслідок чого виокремлюються конкретні типи корпусів (за метою створення – багатодієвий, спеціалізований; за типом мовних даних – письмовий, усний, змішаний; за жанром – літературний, фольклорний, драматургічний, публіцистичний тощо). В аспектах фреймового моделювання концептів на базі паремій особливий інтерес викликає критерій паралельності, що уможливорює укладання двомовних корпусів, які іншими словами іменуються як паралельні.

Паралельний корпус являє собою набір текстів мови оригіналу та відповідних текстів мови перекладу [20, с. 276–277]. Характерною ознакою такого корпусу виступає «вирівняність» – встановлення чіткого зв'язку відповідності між зіставними одиницями оригіналу та перекладу (реченнями, абзацами, текстами тощо). Подібна зіставна відповідність виступає головною доцільністю застосування паралельних корпусів для фреймового моделювання концептів: з одного боку, уможливується гарне наочне виявлення репрезентованого в корпусі концепту, а з іншого – стає можливим вдалий відбір влучних вербалізаторів, що ілюструватимуть фреймові слоти змодельованого концепту. Відтак, репрезентативність паремійного корпусу в плані відтворення та ілюстрування складових концепту постає провідним мотивом залучення саме корпусних технологій для фреймового моделювання концептів.

Враховуючи вищенаведені особливості глибинної структури прислів'їв та репрезентативний характер паремійних одиниць паралельних корпусів, ми пропонуємо власний універсальний алгоритм фреймового моделювання концептів на матеріалі корпусу паремій, узагальнена реалізація якого здійснюється в п'ять етапів:

- 1) укласти паралельний корпус досліджуваних паремій;
- 2) визначити глибинну структуру прислів'їв в межах укладеного корпусу;
- 3) проаналізувати тема-рематичні відношення глибинної структури паремій. Спираючись на найбільш часто повторювану тему прислів'їв, встановити репрезентований концепт, що домінує в паремійному корпусі;
- 4) використовуючи найбільш часто повторювану тему та рему, змодельувати фреймову структуру репрезентованого концепту, де часто повторювана тема виступатиме інструментом утворення слотів, а часто повторювана рема слугуватиме засобом ієрархічного розгалуження фреймової мережі виявленого концепту;
- 5) відтворити у графічному вигляді фреймову модель встановленого концепту за допомогою мереж базових фреймів та навести ілюстративні засоби вербалізації складових слотів.

Для практичного наочного ілюстрування сформованого нами алгоритму фреймового моделювання ми пропонуємо сконструювати фреймову модель концепту РОЗУМ на матеріалі власного англо-українського паралельного корпусу паремій, що укладається нами на основі релевантних лексикографічних джерел – *Англо-українського фразеологічного словника* К. Т. Баранцева, із якого методом суцільної вибірки було вилучено 59 паремій [21, с. 330–384], та збірника *Англо-американських прислів'їв та приказок* під авторством О. Ю. Дубенко, звідки запозичено 41 паремію про розум [22, с. 274–278, 292, 159–160]. Відтак, укладений нами корпус налічує

загалом 100 прислів'їв, які підлягають подальшому дослідженню в плані визначення та моделювання репрезентованого в них концепту РОЗУМ.

Аналіз тема-рематичних відношень глибинної структури прислів'їв уможливує виявлення часто повторюваних тем, що пов'язані з концептом РОЗУМ та інтегрують у собі характерні риси розумної людини: спритність, розсудливість, наполегливість, критичне ставлення тощо, які, в свою чергу, перетворюються на слоти майбутньої фреймової моделі досліджуваного концепту. Найбільш часто повторювана рема аналізованих паремій дозволяє з'ясувати, у яких сферах зазвичай закликається проявляти хист розумної людини – у сфері виваженого виконання роботи та у сфері виважених стосунків між людьми, що в подальшому слугують вищими вузлами-слотами ієрархічного розгалуження нижчих вузлів-слотів (тих, що відтворюють риси розумної людини у конкретних сферах).

Врахування вищеперелічених тема-рематичних принципів визначення фреймових слотів дозволяє змодельовати фреймову модель концепту РОЗУМ, відтворену пропозиціями двох предметних фреймів, які інтегрують у собі сфери проявлення розуму: «ДЕЩО (РОЗУМ) існує ЯК (ВИВАЖЕНЕ ВИКОНАННЯ РОБОТИ та ВИВАЖЕНІ СТОСУНКИ МІЖ ЛЮДЬМИ)», у той час як окремі риси розумної людини у відповідних сферах репрезентуються пропозиціями двох посесивних фреймів: «ДЕЩО (ВИВАЖЕНЕ ВИКОНАННЯ РОБОТИ) має ЩОСЬ (РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ, ЗГУРТОВАНІСТЬ, НЕКВАПЛИВІСТЬ тощо)» та «ДЕЩО (ВИВАЖЕНІ СТОСУНКИ МІЖ ЛЮДЬМИ) має ЩОСЬ (ДОРЕЧНІСТЬ ВИСЛОВЛЮВАНЬ, КРИТИЧНЕ СТАВЛЕННЯ, РОЗСУДЛИВІСТЬ тощо)».

Графічна візуалізація сконструйованої нами фреймової моделі концепту РОЗУМ подається у схемі 1.

Вербалізація фреймових слотів змодельованого концепту РОЗУМ здійснюється за допомогою ілюстративних паремій, що репрезентують відповідні вузли фрейму і на основі яких безпосередньо відбувався власне сам процес моделювання. Перелік подібних засобів вербалізації наводиться в таблиці 2.

Таким чином, практична імплементація сформованого нами алгоритму фреймового моделювання концептів на основі тема-рематичних відношень глибинної структури прислів'їв паремійно-паралельного корпусу дозволяє дійти висновку, що типовим шаблоном фреймового конструювання репрезентованих у паремійному корпусі концептів є застосування структур предметних та посесивних базових фреймів, з'єднаних між собою у цілісну фреймову мережу єдиного концепту за універсальною формулою «поняття – пропозиція – слот».

Перспективою подальших досліджень вважаємо розкриття механізмів фреймового моделювання концептів на базі корпусу інших текстів малого жанру (наприклад, байок, легенд, казок тощо).

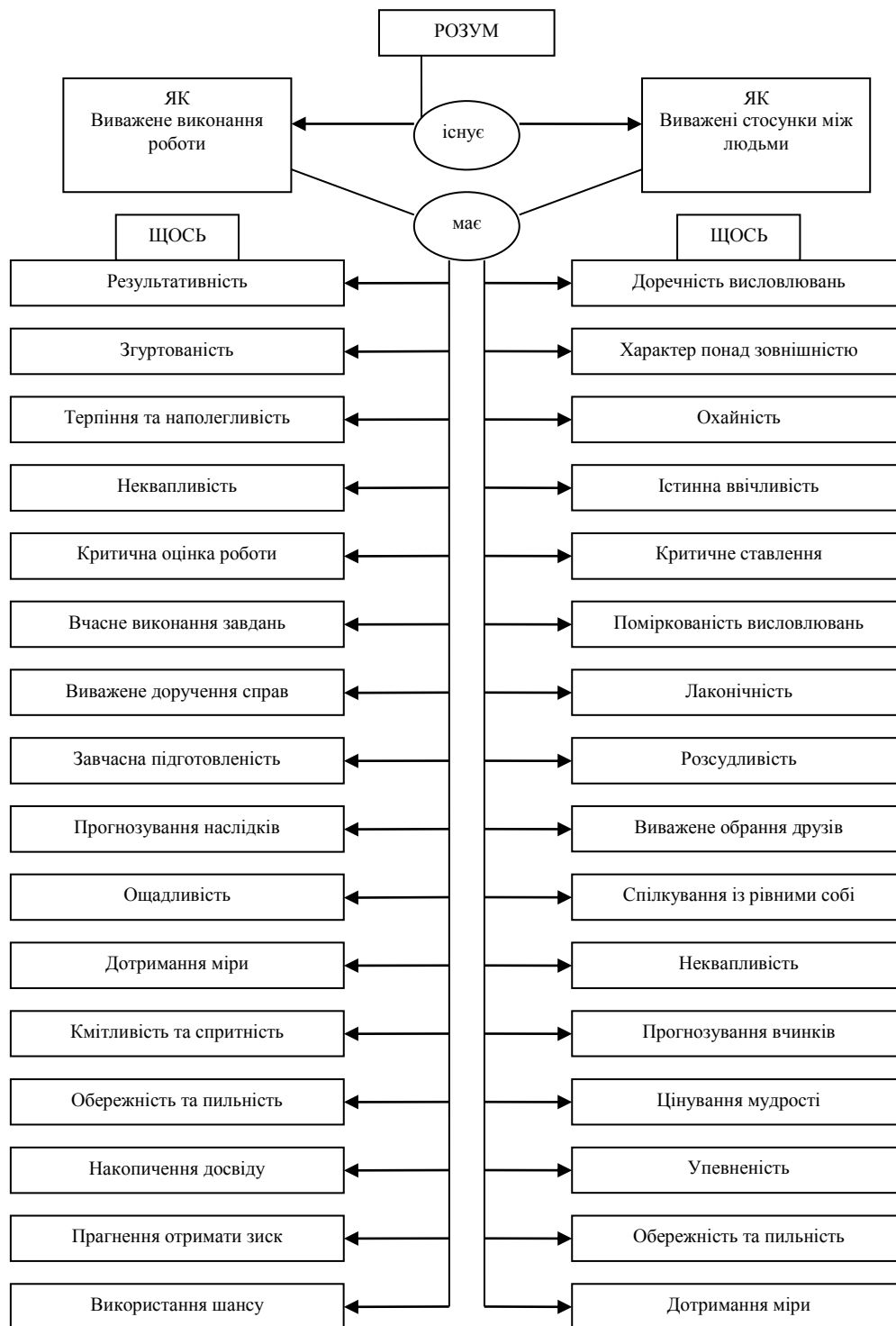

Схема 1 -- Фреймова модель концепту РОЗУМ (сконструйована на матеріалі паремійно-паралельного корпусу)

Таблиця 2 – Засоби паремійної вербалізації змодельованого концепту РОЗУМ

Складові посесивного фрейму «Виважене виконання роботи»		
Слот	Паремійна вербалізація	
1	2	
Результативність	<i>Fine words butter no parsnips</i>	<i>Соловей піснями не ситий</i>
Згуртованість	<i>A fire of straw yields naught but smoke</i>	<i>З солом'яного багаття не буде пуття</i>
	<i>Four eyes see more than two</i>	<i>Одна голова добре, а дві ще краще</i>
Терпіння та наполегливість	<i>The first step is the only difficulty</i>	<i>Важкий лише перший крок</i>
Неквапливість	<i>A fool always rushes to the fore</i>	<i>Поперед батька в пекло не лізь</i>
	<i>The furthest way about is the nearest way home</i>	<i>Тихше їдеш, далі будеш</i>
Критична оцінка роботи	<i>A friend's frown is better than a fool's smile</i>	<i>Краще осуд друга, ніж похвала дурня. Не шануй підтакувача, шануй суперечника</i>
	<i>Where all think alike, no one thinks very much</i>	<i>Там, де всі думають однаково, ніхто особливо не думає</i>
Вчасне виконання завдань	<i>A fool wants his cloak in a rainy day</i>	<i>На полювання йдуть – собак не годують</i>
Виважене доручення справ	<i>Fools should not have chapping sticks</i>	<i>Дурням не можна давати гострі інструменти</i>
Завчасна підготовленість	<i>Forewarned, forearmed</i>	<i>Заздалегідь попереджений – заздалегідь озброєний</i>
Прогнозування наслідків	<i>A forgetful head makes a weary pair of wheels</i>	<i>За дурною головою нема ногам спокою</i>
Ощадливість	<i>A fool and his money are soon parted</i>	<i>У дурня гроші недовго лежать у кишені</i>
	<i>Fool's bolt is soon shot</i>	<i>У дурня гроші довго не лежать у кишені</i>
Дотримання міри	<i>Measure is a treasure</i>	<i>Міра понад усе</i>
	<i>Keep in the middle of the road</i>	<i>Помірність — запорука безпеки.</i>
Кмітливість та спритність	<i>First come, first served</i>	<i>Ранні пташки росу п'ють, а пізні слізки ллють</i>
	<i>The foremost dog catches the hair</i>	<i>Ранні пташки росу п'ють. Хто пізно ходить, той сам собі шкодить</i>
	<i>A friend in court is better than a penny in purse</i>	<i>Впливовий друг дорожче грошей.</i>
	<i>A wise man will make more opportunities than he finds</i>	<i>Мудрий створює більше можливостей, ніж знаходить</i>
Обережність та пильність	<i>A full cup must be carried steadily</i>	<i>Повну чашку треба обережно нести</i>
Накопичення досвіду	<i>No man is born wise or learned</i>	<i>Мудрим та вченим не народжуються</i>
	<i>A wise man changes his mind; a fool never does</i>	<i>Мудра людина змінює свою думку; дурень — ніколи</i>

Продовження таблиці 2

1	2	
Прагнення отримати зиск	<i>Fools make feasts and wise men eat them</i>	Розумні використовують дурнів
	<i>It needs great wisdom to play the fool.</i>	Потрібна велика мудрість, щоб удавати дурня
	<i>One hears only what he understands</i>	Кожен чує тільки те, що він розуміє
Використання шансу	<i>Fortune is good to him who knows how to make good use of her</i>	Щастя посміхається тому, хто уміє його добре використати
	<i>Nine-tenths of wisdom consists in being wise in time</i>	Дев'ять десятих мудрості полягає в тому, щоб бути мудрим вчасно
Доречність висловлювань	<i>First catch your hare</i>	Не кажи «гоп», поки не перескочиш
Характер понад зовнішністю	<i>A fine cage does not fill a bird's belly</i>	Гарна хата не кутами, а пирогами
Охайність	<i>Fine feathers make fine friends.</i>	Одяг прикрашає людину
Істинна ввічливість	<i>Foppish dressing tells the world the outside is the best of the puppet</i>	Зверху блищить, а в голові свистить
	<i>Fine words dress ill deeds</i>	Слова ласкаві, та думки лукаві.
Критичне ставлення	<i>The fool doth think he is wise, but the wise man knows himself to be a fool</i>	Дурень вважає себе розумним, а розумний визнає себе дурнем
	<i>The fox knows much, but more he that catches him</i>	Багато знає лисиця, та більше знає той, хто її ловить
	<i>Popular opinion is the greatest lie in the world</i>	Поширена думка є найвеличезнішою неправдою у світі
	<i>Wisdom does not always speak in Greek and Latin</i>	Мудрість не завжди говорить грецькою та латиною
Поміркваність висловлювань	<i>First think then speak</i>	Слово не горобець: вилетить – не впіймаєш
Лаконічність	<i>A fool may ask more questions in an hour than a wise man can answer in seven hours</i>	Розумний за сім років не відповість на всі запитання, які дурень питає за одну годину
Розсудливість	<i>Four eyes see more than two</i>	Одна голова добре, а дві ще краще.
Виважене обрання друзів	<i>A friend in need is a friend indeed</i>	Друзі пізнаються в біді
Спілкування із рівними собі	<i>Geese with geese, and women with women</i>	Знайся кінь з конем, а віл з волом
Неквапливість	<i>A fool always rushes to the fore.</i>	Поперед батька в пекло не лізь
Прогнозування вчинків	<i>Forced love does not last</i>	Вимушена любов не буває тривалою. Силою не бути милою
Цінування мудрості	<i>Wisdom in a poor man is a diamond set in lead</i>	Мудрість у бідній людині – діамант, оправлений у свинець
Упевненість	<i>He who begs timidly, courts refusal</i>	Той, хто просить сором'язливо, ризикує отримати відмову
Обережність та пильність	<i>A full cup must be carried steadily</i>	Повну чашку треба обережно нести
Дотримання міри	<i>Fools never know when they are well</i>	Дурню все мало

FRAME MODELING OF CONCEPTS ON THE BASIS OF A PROVERB PARALLEL CORPUS

V. V. Stepanov, student

S. A. Shvachko, Doctor of Philology, Professor
Sumy State University

2, Rymshkoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine

E-mail: vitalii.stepanov94@yandex.ru; shvachko.07@mail.ru

The article reveals an algorithm proposed and constructed by author for frame modeling of concepts in general and for that of the MIND concept in particular on the basis of a proverb parallel corpus with engaging basic frames which are structurally reproduced in a graphical form according to the formula «idea – proposition – slot». Additional illustrative means of verbalizing the modeled concept are represented as well.

Keywords: concept, frame, frame modeling, proverbs, inner proverb structure (theme, rheme), parallel corpus.

ФРЕЙМОВОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ КОНЦЕПТОВ НА МАТЕРИАЛЕ ПАРАЛЛЕЛЬНОГО КОРПУСА ПОСЛОВИЦ

V. V. Степанов, студент;

С. А. Швачко, д-р филол. наук, профессор,
Сумський державний університет,

ул. Римського-Корсакова 2, г. Суми, 40007, Україна

E-mail: vitalii.stepanov94@yandex.ru; shvachko.07@mail.ru

В статті розглядається сконструйований і пропонується авторами алгоритм фреймового моделювання концептів взагалі і концепта УМ в частині на базі паралельного корпусу пословиць за допомогою базових фреймів, структурно воспроизводимых в графической форме по формуле «понятие – предложение – слот». Дополнительно приводятся иллюстративные средства вербализации смоделированного концепта.

Ключевые слова: концепт, фрейм, фреймовое моделирование, пословицы, глубинная структура пословиц (тема, рема), параллельный корпус.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Москва : АСТ : Восток – Запад, 2007. – 314 с.
2. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка / Д. С. Лихачев // Известия РАН. Сер. лит. и яз. – 1993. – Том 52, №1. – С. 3–9.
3. Арутюнова Н. Д. Логический анализ языка. Ментальные действия / Н. Д. Арутюнова. – Москва : Наука, 1993. – 176 с.
4. Колесов В. В. Концепт культуры: образ, понятие, символ / В. В. Колесов // Вестник СПбГУ. Сер. 2. – 1992. – № 3. – С. 30–40.
5. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – Москва : Академический Проект, 2001. – 990 с.
6. Слышкин Г. Г. От текста к символу: Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Г. Г. Слышкин. – Москва : Academia, 2000. – 128 с.
7. Пименова М. В. Когнитивные исследования. Введение: учебное пособие / М. В. Пименова, О. Н. Кондратьева. – Москва : ФЛИНТА : Наука, 2011. – 176 с.
8. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика : дисс. доктора филол. наук : 10.02.19 / А. П. Бабушкин. – Воронеж, 1997. – 330 с.
9. Пименова М. В. Душа и дух: особенности концептуализации / М. В. Пименова. – Кемерово : Графика, 2004. – 386 с.
10. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты и метакоцепты : автореф. дис. докт. филол. наук : 10.02.19 / Г. Г. Слышкин. – Волгоград, 2004. – 39 с.
11. Minsky M. A Framework for Representing Knowledge / M. Minsky // The Psychology of Computer Vision / ed. P. H. Winston. – New York : McGraw-Hill, 1975. – P. 211–277.
12. Fillmore Ch. An Alternative to Checklist of Theories of Meaning / Ch. Fillmore, J. Charles // Proceedings of the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society. – Berkeley, 1975. – P. 123–131.
13. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика : Курс лекций по английской филологии / Н. Н. Болдырев. – Изд. 2-е. – Тамбов : Изд-во Тамб. ун-та, 2001. – 123 с.
14. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология / Е. А. Селиванова. – Киев : Изд-во украин. филосоциол. центра, 2000. – 248 с.
15. Жаботинская С. А. Онтологии для словарей-тезаурусов : лингвокогнитивный подход / С. А. Жаботинская // Філологічні трактати. – 2009. – Том 1, №2. – С. 76–80.
16. В. Українська пареміологія : навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Ж. В. Колоїз, Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова. – Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2014. – 349 с.

17. Українська мова : енциклопедія / [упорядн. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – Київ : Українська енциклопедія, 2000. – 750 с.
18. A Glossary of Corpus Linguistics / P. Baker, A. Hardie, T. McEnery. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 187 p.
19. Грудева Е. В. Корпусная лингвистика / Е. В. Грудева. – Москва : ФЛИНТА, 2012. – 165 с.
20. Lüdeling A. Corpus Linguistics. An International Handbook / A. Lüdeling, M. Kytö. – Berlin : Walter de Gruyter, 2008. – 1353 p.
21. Англо-український фразеологічний словник / [уклад. К. Т. Баранцев]. – 2-ге вид., випр. – Київ : Товариство «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.
22. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки / О. Ю. Дубенко. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 416 с.

LIST OF REFERENCES

1. Popova Z. D. Cognitive Linguistics / Z. D. Popova, I. A. Sternin. – Moscow : AST : Vostok – Zapad, 2007. – 314 p.
2. Likhachev D. S. Concept Sphere of the Russian Language / D. S. Likhachev // Izvestiia RAN. Seria Literatura i Yazyk. – 1993. – Vol. 52, №1. – P. 3–9.
3. Arutiunova N. D. Logical Language Analysis. Mental Actions / N. D. Arutiunova. – Moscow : Nauka, 1993. – 176 p.
4. Kolesov V. V. Culture Concept: Image, Idea, Symbol / V. V. Kolesov // Vestnik SPbGU. Series 2. – 1992. – № 3. – P. 30–40.
5. Stepanov Yu. S. Constants: Dictionary of Russian Culture / Yu. S. Stepanov. – Moscow : Akademicheskii Proekt, 2001. – 990 p.
6. Slyshkin G. G. From Text to Symbol: Linguocultural Concepts of Precedent Texts in Consciousness and Discourse / G. G. Slyshkin. – Moscow : Academia, 2000. – 128 p.
7. Pimenova M. V. Cognitive Researches. Introduction: textbook / M. V. Pimenova, O. N. Kondratieva. – Moscow : FLINTA : Nauka, 2011. – 176 p.
8. Babushkin A. P. Types of Concepts in Lexical and Phraseological Language Semantics, Their Personality and Nation Specificity : thesis for a degree of Philology Doctor : 10.02.19 / A. P. Babushkin. – Voronezh, 1997. – 330 p.
9. Pimenova M. V. Soul and Spirit: Peculiarities of Conceptualization / M. V. Pimenova. – Kemerovo : Grafika, 2004. – 386 p.
10. Slyshkin G. G. Linguocultural Concepts and Metaconcepts : author's abstract of the thesis for a degree of Philology Doctor : 10.02.19 / G. G. Slyshkin. – Volgograd, 2004. – 39 p.
11. Minsky M. A Framework for Representing Knowledge / M. Minsky // The Psychology of Computer Vision / ed. P. H. Winston. – New York : McGraw-Hill, 1975. – P. 211–277.
12. Fillmore Ch. An Alternative to Checklist of Theories of Meaning / Ch. Fillmore, J. Charles // Proceedings of the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society. – Berkeley, 1975. – P. 123–131.
13. Boldyrev N. N. Cognitive Semantics: Lecture Course on English Philology / N. N. Boldyrev. – Edition 2. – Tambov, 2001. – 123 p.
14. Selivanova E. A. Cognitive Onomasiology / E. A. Selivanova. – Kiev : Izdatelstvo Ukrainського Filozoficheskogo Tsentra, 2000. – 248 p.
15. Zhabotinskaia S. A. Ontologies for Thesaurus Dictionaries : A Linguocognitive Approach / S. A. Zhabotinskaia // Philologichni Traktaty. – 2009. – Vol. 1, № 2. – P. 76–80.
16. Koloiz Zh. V. Ukrainian Paramiology : a textbook for philology students of higher-education institutions / Zh. V. Koloiz, N. M. Maliuha, N. M. Sharmanova. – Kryvyi Rih : KPI DVNZ «KNU», 2014. – 349 p.
17. Ukrainian Language : Encyclopedia / [lexicographers V. M. Rusanivskiy, O. O. Taranenko, M. P. Ziabliuk, etc.]. – Kyiv : Ukrainska Entsyklopediia, 2000. – 750 p.
18. A Glossary of Corpus Linguistics / P. Baker, A. Hardie, T. McEnery. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 187 p.
19. Grudeva E. V. Corpus Linguistics / E. V. Grudeva. – Moscow : FLINTA, 2012. – 165 p.
20. Lüdeling A. Corpus Linguistics. An International Handbook / A. Lüdeling, M. Kytö. – Berlin : Walter de Gruyter, 2008. – 1353 p.
21. English-Ukrainian Phraseology Dictionary / [lexicographer K. T. Barantsev]. – Edition 2, revised. – Kyiv, 2005. – 1056 p.
22. Dubenko O. Yu. English-American Proverbs and Sayings / O. Yu. Dubenko. – Vinnytsia : Nova Knyha, 2004. – 416 p.

Надійшла до редакції 25 січня 2016 р.